

Lễ hội làng Gù

Làng Gù thuộc xã Liêm Thuận, huyện Thanh Liêm, Hà Nam. Đình làng Gù thờ vị tướng tài của Đình Bộ Lĩnh tên là Trương Nguyên người làng Gù. Thần phả kể rằng sau khi dẹp loạn 12 sứ quân, vua Đinh làm lễ thưởng công cho các bậc khanh tướng. Ông Trương được ban quốc tính (họ Đinh) nhưng ông từ chối và dâng biểu xin về quê nuôi dưỡng cha mẹ. Khi ông chết, vua Đinh cho ruộng cấy, cắt đình phụ giao cho vùng Ninh Cơ (làng Gù ngày nay) lập đình thờ cúng.

Lễ hội làng Gù ngày nay có tế lễ, rước xách và rất nhiều trò vui thể hiện tinh thần thượng võ như đánh đu, đánh vật, chém mía, cướp cầu. Ban đêm có hát chèo tuồng, phần nhiều là các tiết mục tự biên, tự diễn. Trống lễ, trống rước, trống hội, trống chèo rậm rịch ngày đêm làm cho khí thế của lễ hội càng thêm náo nhiệt.

Nhưng đặc biệt nhất là trò chơi cướp cầu. Tương truyền, khi ông Trương Nguyên từ Hoa Lư về quê có mang theo một quả cầu, một dụng cụ để luyện tập binh sĩ. Khi về làng cụ bày trò chơi cho toàn dân. Đến nay, trong lễ hội thờ ông, cướp cầu đã trở thành một nghi lễ không thể thiếu được. Quả cầu bằng gỗ, kích thước xấp xỉ như quả bóng chuyền ngày nay, được sơn son thếp vàng và trang trí vẽ mây sóng trên bề mặt. Quả cầu là thánh vật của làng Gù, đến nay đã bị tróc sơn, các hoa văn họa tiết cũng không còn được rõ nét. Hàng năm chỉ có ngày lễ hội mới được mang cầu ra chơi và bao giờ cũng được tổ chức đầu tiên để khai cuộc.

Hội được tổ chức vào ngày mùng 4 tháng giêng hàng năm. Từ mờ sáng mùng 4, cửa đình đã rộng mở, đèn thấp sáng, khói hương nghi ngút. Trống nổi giục giã dân làng tới đình. Làng chọn lão nông hoặc người có chức sắc, gia đình thuận hòa, nề nếp làm chủ tế. Đúng giờ ty, trò cướp cầu bắt đầu. Đội nào thắng sẽ được vào cung hội trống, tế thánh khai hội và họ tin rằng mọi ước nguyện cũng sẽ linh ứng.

Trò cướp cầu này còn tồn tại trong hội làng An Mông (làng Móng) xã Tiên Phong, Duy Tiên. Ý nghĩa của tục cướp cầu này, ngoài sự tôn vinh vị anh hùng của quê hương, ngoài sự thể hiện tinh thần thượng võ, có người đã nói tới dấu vết của tục thờ thần mặt trời của người Việt cổ.